

Μακεδονικά

Τόμ. 16, Αρ. 1 (1976)

Συμφωνητικό εσναφιών του Hadzioglu Pazardzik της Δορβούτσας στα 1857

Χαραλ. Κ. Παπαστάθης

doi: [10.12681/makedonika.642](https://doi.org/10.12681/makedonika.642)

Copyright © 2014, Χαραλ. Κ. Παπαστάθης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαστάθης Χ. Κ. (1976). Συμφωνητικό εσναφιών του Hadzioglu Pazardzik της Δορβούτσας στα 1857. *Μακεδονικά*, 16(1), 309–315. <https://doi.org/10.12681/makedonika.642>

ΣΥΜΦΩΝΗΤΙΚΟ ΕΣΝΑΦΙΩΝ
ΤΟΥ HADŽIOGLU PAZARDŽIK ΤΗΣ ΔΟΒΡΟΥΤΣΑΣ ΣΤΑ 1857

Στή Βουλγαρική Έθνική Βιβλιοθήκη «Κύριλλος και Μεθόδιος» στή Σόφια, σώζεται ὁ ὑπ' ἀριθμ. Π Α 7761 χειρόγραφος, χαρτώος καὶ σταχωμένος κώδικας, πού στο παράφυλλό του φέρει τὴν προμετωπίδα: «1857/² Κόνδικα τῶν Ρουφετειῶν /³ Ραπατάων καὶ Ἀμπατζίδων /⁴ Βαζαρτζίκη α. Αὐγούστου»*. Τὸ «Βαζαρτζίκη» δὲν εἶναι τὸ σημερινὸ Pazardžik (παλ. Tatar Pazardžik), ἀλλὰ ἡ κομόπολη τῆς Δοβρουτσᾶς Hadžioğlu Pazardžik, πού με τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Βουλγαρίας ὀνομάστηκε Dobrič και μετὰ τὸ 1944 Tolbuhin¹.

Λίγα χρόνια ἀργότερα ἀπὸ τότε πού ἄρχισε νὰ γράφεται ὁ κώδικας, τὸ Hadžioğlu Pazardžik εἶχε 5.648 κατοίκους· 4.576 μουσουλμάνους, 653 Βουλγάρους, 225 Γύφτους, 192 Ἀρμενίους καὶ 2 Ἑβραίους². Τὴν ἴδια ἐποχὴ ἄρχισε καὶ ὁ κοινωνικο-οικονομικὸς μετασχηματισμὸς τῆς κομόπολης ἀπὸ γεωργικὸ κέντρο σὲ μεταπρατικὸ. Τὰ ἐπαγγέλματα τῶν κατοίκων τῆς, κατὰ τὴν ἴδια περίοδο, ἀντιστοιχοῦσαν σὲ 24,3% ἀγρότες, 16,8% ἐργάτες, 15,2% ἐμπόρους, 41,4% ἐπιτηδευματίες, 0,1% ὑπῆρτες, ἐνῶ γιὰ τὸ ὑπόλοιπο ποσοστὸ 2,1% δὲν ἔχουμε σχετικὲς εἰδήσεις³. Στὸν ἀστικὸ μετασχηματισμὸ συνέβαλε εὐεργετικὰ ἡ διοργάνωση, ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνα, ἐνὸς πανηγυριοῦ πού ἀπὸ τοπικὸ γεγονός ἐξελίχθηκε σὲ σημαντικὴ ἐμποροπανήγυρη γιὰ τὶς εὐρωπαϊκὲς περιοχὲς τῆς αὐτοκρατορίας τῶν σουλτάνων⁴. Τὰ ὀθωμανικὰ ἀρχεῖα τῆς κομόπολης καταγράφουν στοὺς φορολογικοὺς καταλόγους πενήντα περίπου ἐπαγγέλματα καὶ μᾶς πληροφοροῦν γιὰ ἀρκετὲς

*Εὐχαριστῶ τὴ φίλη κυρία Nadja Danova γιὰ τὴν πολύτιμη βοήθειά τῆς.

1. Βλ. Α. Κ u z e v, Za starite imena na grad Tolbuhin - Hadžioğlu Pazardžik i Dobrič, «Istoričeski Pregled» 1967, τχ. 2, 101-103.

2. Σύμφωνα με τὰ στοιχεῖα πού παραθέτει ἀπὸ τὴν ἀπογραφή τοῦ 1866 ὁ Ν. T o d o r o v, Balkanskijat grad XV-XIX vek, Sofija 1972, σ. 327. Ἀντίθετα, κατὰ τοὺς Μ. Μ α ρ α β ε λ ἄ κ η - Ἀ. Β α κ α λ ὀ π ο υ λ ο, Αἱ προσφυγικαὶ ἐγκαταστάσεις ἐν τῇ περιοχῇ Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1955, σ. 11, στὸν πληθυσμὸ τῆς κομόπολης ἀποτελοῦσαν «οἱ Ἑλληνες (τὸ πλεῖστον Γκαγκαουῶζοι) τὴν μειονότητα. Οὔτε ἐκεῖ ὑπῆρχον Βούλγαροι».

3. Βλ. ἀναλυτικὸ πῖνακα στοῦ Ν. T o d o r o v, ὁ.π., σ. 365.

4. Βλ. σχετικὰ L. B e š k o v, Panairüt v Hadži-oglu Pazardžik predi Osvoboždenieto, στὸν τόμο «Našijat grad v minaloto. Sbornik ot statii na Bŭlgarskoto Istoričesko Družestvo. Klon Tolbuhin», Tolbuhin 1966, 34-42· Ν. T o d o r o v, ὁ.π., σ. 390-405 τοῦ ἰδίου, Jarmarka v gorode Hadži-oglu Pazardžik v 70-h godah XIX v., «Slavjanski Arhiv», Moskva 1963· 116-139.

ἐμπορικές μισθώσεις και συναλλαγές, καθώς και γιά διάφορα ἐσνάφια¹. Πρέπει ὅμως νά τονιστῆ ὅτι ὁ ἀστικός μετασχηματισμός τοῦ πληθυσμοῦ δέν ἦταν ἀπόλυτος, μήτε γενικός. Τὸ Hadžioğlu Pazardžik παρέμενε βασικά ἀγροτικό κέντρο. Τὰ 24,3% τῶν κατοικῶν του ἦταν ἀγρότες και τὰ 16,8% ἐργάτες ποῦ ἀπασχολοῦνταν μὲ τὶς γεωργικὲς καλλιέργειες, ἐνῶ ἀντίθετα ἡ γειτονικὴ Σιλίστρα, γιά τὴν ὁποία ἐπίσης σώζονται πλούσια ὀθωμανικά ἀρχεῖα, περιελάμβανε στὸν πληθυσμό της μόνο 9,7% ἀγρότες και 1,7% ἐργάτες γῆς².

Ἡ κοινωνικο-οικονομικὴ καθυστέρηση τοῦ Hadžioğlu Pazardžik σὲ σύγκριση μὲ τὴ Σιλίστρα, κατὰ τὴν ἴδια ἐποχὴ, φαίνεται και ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἐνῶ στὴν τελευταία οἱ φραγκοράφτες, ποῦ εἶχαν ἐμφανισθῆ ἐκεῖνα τὰ χρόνια, εἶχαν πιά ἀπωθῆσει οἰκονομικά τοὺς παραδοσιακοὺς ἀμπατζῆδες³, στὸ Hadžioğlu Pazardžik οἱ συντεχνίες τους παρέμεναν ἀκόμη ἀριθμητικὰ ἰσοδύναμες⁴. Στὸ Hadžioğlu Pazardžik, ἐπίσης, τὰ δύο αὐτὰ ἐσνάφια μὲ ὁμόφωνη ἀπόφαση συνομολόγησαν συμφωνητικό συνεργασίας ποῦ γράφτηκε σὲ ξεχωριστὸ κώδικα, αὐτὸν ποῦ ἀναφέραμε στὴν ἀρχή.

Ὁ κώδικας εἶναι γραμμένος στὴ βουλγαρικὴ γλώσσα και μὲ κυριλλικὰ γράμματα. Μετὰ τὸ συμφωνητικό, ποῦ χωρίζεται σὲ προοίμιο και συμφωνία (φφ. 4^v-5^v), περιεχει διάφορες λογιστικὲς ἐγγραφὲς σχετικὲς μὲ τὶς εἰσφορὲς και τὶς δαπάνες τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονα. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴν προμετωπίδα τοῦ κώδικα, εἶναι γραμμένο στὰ ἑλληνικά και τὸ συμφωνητικό (προοίμιο φ. 2^v και κυρίως συμφωνητικό [«ἢ συμφωνία τῶν ἐσναφίων»] φ 3^r) και προηγεῖται τοῦ βουλγαρικοῦ, μολονότι ἀπὸ τὶς ὑπογραφὲς ποῦ ὑπάρχουν σποραδικὰ στὸν κώδικα και ποῦ εἶναι σχεδὸν ὅλες γραμμένες στὸ κυριλλικό ἀλφάβητο⁵, κανένα ἀπὸ τὰ μέλη τῶν δύο συντεχνιῶν δέν φαίνεται νά ἦταν

1. Βλ. Liljana Šandanova-Stefka Angelova, Socialno-ikonomičesko razvitanje na grada XV-XIX v., Sofija 1974, σ. 145.

2. Βλ. N. Todorov, Balkanskijat grad, δ.π., σ. 365· τοῦ ἰδίου, Demografski i socialno-ikonomičeski oblik na grad Hadžioğlu Pazardžik prez 60-te—70-te godini na XIX v., στὸν τόμο «Našijat grad», δ.π., 15-33· τοῦ ἰδίου, The Balkan Town in the Second Half of the 19th Century, «Études Balkaniques» 5 (1969), τχ. 2, 42. Πρβλ. V. Tonen, Dobrudža prez Vŭzraždaneto, Varna 1973, σ. 36.

3. «Ἀμπατζῆδες» δέν ἦταν μόνο οἱ ἔμποροι, ἀλλὰ και οἱ ράφτες ἀνδρικών ρούχων ἀπὸ «ἀμπά» (ἐγχώριο χοντρὸ μάλλινο ὕφασμα), βλ. Β. Δελγηάνα, Τὸ ἀμπατζηλῆκι στὴ Θράκη, «Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ και Γλωσσικοῦ Θησαυροῦ» 2 (1935-36) 56. Ἐλενης Βουραζέλη-Μαρινάκου, Αἶθρ Ἐθράκη συντεχνία τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν, Θεσσαλονίκη 1950, σ. 60.

4. Βλ. N. Todorov, Balkanskijat grad, δ.π., σ. 366.

5. Στὸ φ. 8^r και μὲ ἡμερομηνία 15 Αὐγούστου 1857 περιέχονται οἱ ὑπογραφὲς ἐννιά μελῶν τοῦ ἐσναφίου τῶν ραφτάδων. Ἐκεῖ μόνο ἕνας ὑπογράφει στὰ ἑλληνικά, ὁ «γιοργὴ παρασκεβας». Σὲ ἐπόμενο φύλλο, ὅπου ὁ κατάλογος εἰσφορῶν τῆς 26 Ὀκτωβρίου 1859, μὲ ἑλληνικά γράμματα ὑπογράφουν ὁ ἴδιος ὁ «γιοργὴ παρασκεβας σοδρουζιε» (= και

Έλληνας. Τήν ύπαρξη τών ελληνικών έγγραφών πρέπει να τήν απόδόσωμε: α) στην άναφορά του συμφωνητικού στο ναο του Ἁγίου Παντελεήμονα, πού άνήκε στη δικαιοδοσία του έπιχωρίου μητροπολίτη του Οίκουμενικού Πατριαρχείου, του όποιου επίσημη γλώσσα ήταν ή ελληνική, β) σε λόγους παραδοσιακούς, μιά και οί πρώτες συντεχνίες στο σημερινό βουλγαρικό χώρο ιδρύθηκαν και όργανώθηκαν από Ἑλληνες, και γ) στη βαθειά επίδραση τής ελληνικής γλώσσας και τών ελληνικών γραμμάτων στους Βουλγάρους, οί όποιοι και σε περιοχές όπου δέν υπήρχαν άνθηρες ελληνικές έστίες θεωρούσαν απόδειξη κοινωνικής άνόδου τó να ελληνίζουν, άκόμη και στις παραμονές τής άνακήρυξης τής Ἐξαρχίας¹.

Ἀπό τά στοιχεία του προοιμίου και τής συμφωνίας φαίνεται ότι άνάμεσα στα μέλη τών δύο συντεχνιών, αλλά και άνάμεσα στα μέλη του καθενός έσναφιου ξεχωριστά, είχαν έμφιλοχωρήσει διενέξεις και άνταγωνισμοί σχετικά με τήν κυριακή άργία τών εργαστηρίων, τή μισθοδοσία του προσωπικού και τήν πρόσληψη μαθητευομένων. Γι' αυτό οί μάστορες τών έσναφιών αποφάσισαν να συνομολογήσουν συμφωνητικό όμονοίας και συνεργασίας τó 1857, στις 27 Ἰουλίου, ήμέρα πού έορτάζεται ή μνήμη του Ἁγίου Παντελεήμονα. Ἡ ήμέρα αὐτή μάλλον θα γράφτηκε συμβολικά, μιά και ή προμετωπίδα του κώδικα έχει τήν ήμερομηνία «α. Αδγούστου».

Όπως είπαμε παραπάνω, τó συμφωνητικό περιελάμβανε προοίμιο και συμφωνία. Ἄν εξαιρέσουμε τήν κοινή στα δύο κείμενα διάταξη για τόν έορτασμό τής μνήμης του Ἁγίου Παντελεήμονα —συνεχί ύπενθύμιση τών όρων του συμφωνητικού—, κατά τά λοιπά τά κείμενα δέν περιείχαν κοινές διατάξεις. Τó προοίμιο άναφέρεται στις ύποχρεώσεις τών συντεχνιών και τών μελών τους πρós τήν εκκλησία του προστάτη Ἁγίου, ενώ ή συμφωνία άναφέρεται σε καθαρά επαγγελματικές σχέσεις και δεσμεύσεις. Με τó συμφωνητικό, τά δύο έσνάφια δέν ένοποιήθηκαν, αλλά θέσπισαν ύποχρεώσεις για να άποφύγουν πράξεις άθεμίτου άνταγωνισμού, πού θα όδηγοΰσαν σε οικονομικές ζημιές. Ἡ έλλειψη άρτίου έμπορικού δικαίου στην όθωμανική άυτοκρατορία, άκόμη και στα μέσα του 19ου αιώνα, επέβαλλε σε μεγάλη έκταση στους ένδιαφερομένους ιδιώτες να καλύπτουν τά κενά τής νομοθεσίας με συμφωνίες πού προέβλεπαν για τούς παραβάτες ποινές, οί άυστηρότερες από τις όποιες ήταν θρησκευτικού περιεχομένου².

Σία), ό «στουχαν Δημοφ» και ό «Ivan τóρτουφε Baltadžiw». Ὅλα τά άλλα τριαντατέσσερα όνόματα είναι γραμμένα με τó κυριλλικό άλφάβητο.

1. Βλ. γενικά Κ. Μυρτίλου Ἁποστολίδου, Ἡ τής Φιλίππουπόλεως ίστορία από τών άρχαιοτάτων μέχρι τών καθ' ήμās χρόνων, Ἀθήνα 1959, σ. 374 κ.έ.

2. Για τήν όργάνωση τών οικονομικών συσσωματώσεων, βλ. Ν. Πανταζόπουλο, Ἑλλήνων συσσωματώσεις κατά τήν τουρκοκρατία, Ἀθήνα 1958, (άνάτυπο από τó περιοδικό «Γνώσεις»), σ. 18-19, όπου και βιβλιογραφία.

Με τὸ προοίμιο ἀποφασίστηκαν τὰ ἐξῆς: α) Ὁρίστηκε ἡ ἡμέρα ἑορτασμοῦ τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονα ὡς κοινὴ γιορτὴ τῶν συντεχνιῶν. β) Μὲ ὑποχρεωτικὴ εἰσφορὰ ἐκ μέρους τῶν ἐσναφίων καὶ μὲ προαιρετικὴ εἰσφορὰ τῶν μελῶν τους, συγκεντρώθηκε ἕνα κεφάλαιο, μὲ τοὺς τόκους τοῦ ὁποίου θὰ ἀντιμετωπίζονταν οἱ δαπάνες τῆς ἐκκλησίας, ποὺ γινόταν ἔτσι ναὸς κτητορικὸς. γ) Ἡ εἰσφορὰ τῶν ἐσναφίων καταβλήθηκε μόνο τὴν πρώτη χρονιά. Στὸ μέλλον τὸ κεφάλαιο θὰ αὐξάνοταν ἀπὸ τὶς εἰσφορὲς τῶν μελῶν. δ) Τὸ ὕψος τῆς εἰσφορᾶς κάθε μέλους θὰ καθοριζόταν ἀπὸ τὸ ἐσνάφι στὸ ὁποῖο ἀνήκε. ε) Ἡ συμμετοχὴ στὴν ἀντιμετώπιση τῶν δαπανῶν τοῦ ναοῦ ἔδινε στὰ μέλη τὴν ιδιότητα τοῦ κτήτορα. στ) Ἡ ἀπόφαση γιὰ τὴν ἐνίσχυση τοῦ ναοῦ κηρύχθηκε ἀμετάκλητη. ζ) Τυχὸν περισσεύματα τῶν εἰσοδημάτων θὰ ἐπενδύονταν μὲ τόκο καὶ ἐγγύηση, καὶ η) Γινόταν ἐπίκληση τοῦ προστάτη Ἁγίου γιὰ τὴν τιμωρία τῶν παραβατῶν τῶν παραπάνω ἀποφάσεων.

Στὸ δεύτερο κείμενο, τὴ συμφωνία, περιέχονταν οἱ παρακάτω ἀποφάσεις: α) Καθιέρωση τῆς κοινῆς γιορτῆς. β) Ὁριζόταν ἡ Κυριακὴ κάθε ἐβδομάδας ὡς ἡμέρα ἀργίας τῶν ἐργαστηρίων. Οἱ παραβάτες τῆς κυριακῆς ἀργίας ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ εἰσφέρουν τρεῖς ὀκάδες ἀγιοκέρι στὸ ναό. γ) Καθένας, ποὺ ἄνοιγε καινούργιο ἐργαστήριο, ὑποχρεωνόταν νὰ καταβάλλῃ στὸ ταμεῖο τοῦ ναοῦ ἕνα ποσὸ, τὸ ὕψος τοῦ ὁποίου θὰ καθόριζαν οἱ πρωτομάστορες. δ) Οἱ «ἡπερέτες» (τσιράκια) δὲν εἶχαν δικαίωμα μισθοῦ κατὰ τὰ δύο πρῶτα χρόνια τῆς μαθητείας τους. Μόνο στὸν τρίτο χρόνο θὰ ἀμείβονταν μὲ ποσὸ, τὸ ὕψος τοῦ ὁποίου θὰ καθόριζαν οἱ μάστορες. ε) Τὰ μέλη ὑποχρεώνονταν νὰ μὴ δεχθοῦν στὸ ἐργαστήριό τους μαθητευόμενο, ποὺ εἶχε ἐγκαταλείψει τὴ δουλειά του σὲ ἄλλο ἐργαστήριο χωρὶς τὴ θέληση τοῦ μάστορά του. στ) Ἡ συμφωνία κηρυσσόταν ἀμετάκλητη, καὶ ζ) Κάθε παραβάτης ἐπαπειλοῦνταν μὲ τὴν κατάρρα τῶν ἐσναφίων, δηλ. μὲ τὴ θεία τιμωρία.

Τὸ προοίμιο καὶ ἡ συμφωνία, τόσο στὸ ἐλληνικὸ ὅσο καὶ στὸ βουλγαρικὸ κείμενό τους, δὲν ἔχουν ὑπογραφές¹. Δὲν πιστεύω ὅμως ὅτι ἡ ἔλλειψη αὐτῆ σημαίνει πὼς δὲν ἴσχυαν. Οἱ εἰσφορὲς ποὺ δίνονταν ἐπὶ ἀρκετὰ χρόνια—ὅπως βεβαιωνόμαστε ἀπὸ τὶς σχετικὲς ἐγγραφές τους στὸν κώδικα—ἀποδεικνύουν τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ συμφωνητικοῦ. Νομίζω ὅτι οἱ ὑπογραφές ποὺ ἀναφέρονται σὲ ποσὰ εἰσφορῶν στὸ φ. 8^r καὶ ἐξῆς, τέθηκαν καὶ γιὰ τὴν ἀποδοχὴ τοῦ συμφωνητικοῦ, τὸ ὁποῖο καὶ παραθέτουμε στὴν ἐλληνικὴ τοῦ ἐγγραφῆ, ἀντιγράφοντάς το πιστὰ ἀπὸ τὸν κώδικα:

1. Στὸ φ. 3^v ὑπάρχει ἡ ἐγγραφὴ «Τὰ ὀνόματα τῶν Σηνδρομητῶν», χωρὶς ὅμως νὰ παρτίθεται κανένα ὄνομα.

Καλὸν ἐστὶν τὸ ἐκ Θεοῦ ἄρχεσθαι καὶ εἰς Θεὸν |² ἀναπαύεσθε ὁποῦ γὰρ φ. 2^φ
 ἴση δύω ἢ τρῆς συνηγμένη εἰς τὸ ὄνομα |³ αὐτοῦ ἐκῆ καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἔν μέσο
 αὐτῶν τούτων οὗτος. |⁴ ἐχόντων καὶ οἱ οἰποφανόμενη ἡμῆς προτομάστορες
 μαστόρι |⁵ καὶ λοιπὴ πάντες τοῦ εὐλογημένου ρουφειὸν τὸν ραπτίδον |⁶ καὶ
 ἀμπατζίδον ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελθόντες κινοὶ γνώμη καὶ |⁷ ὁμοφώνος ἀποφασί-
 σαμεν εἰς τοια ἑορτάζομεν κατ' ἔτος τὴν |⁸ 27 Ἰουλίου τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου
 μεγαλομάρτυρος καὶ ἡγῆμα |⁹ τικοῦ Παντελεῖμον τοῦ μεγάλου ἐψησίμος μὲ
 ἀρτοκλα |¹⁰ σίαν κόληβα καὶ ἀρχιερατικῆς λητουργίας καὶ νὰ ση |¹¹ νάζομεν ἐγ-
 γράφος καὶ ἐπιχίρας τὴν προερετικὴν βοῖθιαν |¹² καὶ συνισφορὰν τῶν ἑσναφίων
 καταγράφοντας καὶ τὰ |¹³ τήμια ὀνόματα αὐτῶν ὃς ἀκολούθος ἐμπροσθεν φέ-
 ναιτε. |¹⁴ Καὶ σηναχθίσας ἢ ποσότητα αὐτῶν εἰς τὰ γρόσια [] |¹⁵ καὶ θέλομεν
 τὰ δώση εἰς τόκον καὶ μὲ τὸν τόκον αὐτῶν νὰ |¹⁶ ἀπαντήσομεν τὰ ἔξοδα τοῦ
 καθεκάστου χρόνου εἰς τὴν |¹⁷ μνίμην του καὶ χορῆς εἰς τὸ ἔξῃς νὰ σηνάζομεν
 κανὲν |¹⁸ ὀβολὸν ἀπὸ τὸ ἐσνάφημας ὅση εἶναι ὑπογεγραμμένη καὶ ὅση |¹⁹ εἶναι
 ὁποῦ δὲν ἔδωσαν τὴν συνισφορὰν τοῦ ἑσναφίου προκεροῦ |²⁰ καὶ δὲν εἶναι γε-
 γραμμένη εἰς καθεκάστον χρόνον ἀπὸ αὐτοὺς |²¹ νὰ σηνάζοντε· καὶ ἤτις θέλη νὰ
 περάση εἰς τὴν Κόνδικα θέλη |²² δώση μίαν ποσότης καθὼς τὸ κρίνη εὐλογον
 τὸ ἐσνάφη δίδοντας |²³ νὰ υπογράφατε καὶ αὐτὸς εἰς τὸν Κόνδικα ὡς κτίτορ
 καὶ |²⁴ ἔτιωσ τοῦτου του ἀγαθοῦ ἔργου καθὼς καὶ ἡ πρότη.

|²⁵ Καὶ μεσηνθίκην ἀναμεσόν μας ὅση εἶναι ὑπογεγρα |²⁶ μένη καὶ ἐπρόσφε-
 ραν τὴν τιαύτην σηρισφορὰν καὶ ἔγιαν |²⁷ ἔτιοι τοῦ ἀγαθοῦ τούτου καὶ θεαρέ-
 σθον ἔργον νὰ μνιμονεῦ |²⁸ οντε καὶ μετὰ τὸν θάνατόν τους αἰωνίως ὅσον σόζεται
 τὸ ἐσνά |²⁹ φιον τὸν ραπτίδον καὶ ἀμπατζίδον τὴν ὁμοφώνον ταῦτην |³⁰ συγκα-
 τάθεσιν καὶ ἀπόφασίη μας δὲν θέλη δηγιθῆ νὰ τὴν |³¹ ἀνατρέψη ἢ ἄλλη ὅση κα-
 νῆς οὔται τοῦ ἑσναφίου οὔτε τὸν ἄλλον |³² πατριότην μας οὔτε ἀδελφὸν ἢ τὸν
 τέκνον μας ἀλλὰ θέλομεν |³³ καὶ ἀποφασίζομεν νὰ διατηροῦντε μέχρη συντελίαν
 |³⁴ αἰῶνων ἀπαρασάλευτα.

|³⁵ Καὶ ὅσα περισσεύουν κατ' ἔτος |³⁶ νὰ δίδουν εἰς μέρος ἀσφαλῆ μὲ δύω
 ἐγγιγιάς με τόκον καὶ |³⁷ νὰ γράφονται εἰς τὸν Κόνδικα καθὼς τὸ ἴδιον ὡς
 ἐπράματο |³⁸ πληθῆ ἀφέτος τὸ 1857 ἔτος. |³⁹ καὶ ἐτοκίσθησαν ὡς ἐμπροσθεν
 φαίνοντε.

|¹ ταῦτα ἔν κεφαλῆαις καταστρόσαντες ἐπηκαλούμεθα |² τὸν ἅγιον Θεὸν φ. 2^φ
 καὶ ἁγίου μεγαλομάρτυρος καὶ ἡγῆμα |³ τικοῦ Παντελεῖμον εἰς μὲν τοὺς βοῖ-
 θούντας καὶ συντρέ |⁴ χοντας στὰ νὰ χαρίση ὕγιαν εὐτηχίαν καὶ τὰ καλὰ τοῦ
 |⁵ ἀβραάμ ἰσαὰκ καὶ ἰακώφ καὶ τὴν ἀντιμησθίαν |⁶ ἑκατονταπλασίονα παρὰ
 τοῦ μησταποδότου Θεοῦ καὶ |⁷ ἔν τὸ νὺν αἰῶνῃ καὶ ἔν τὸ μέλλοντῃ εἰς δὲ τοὺς
 ἐναντίους ὁμὶ |⁸ γένητο τὰ ἐναντία τούτων.

|⁹ Ταῦτα τίνον οὗτος ἐγγρηθέντα |¹⁰ καὶ ἀνακηθέντα κινοὶ γνώμη κατα-
 στροθίσαν εἰς |¹¹ τὸν ἐκκλησιαστικῶν Κόδικα ἐπικεκυρημένον ταῖς |¹² ἰδίαις

ἡμῶν ὑπογραφὰς καὶ εἰς αἰώνιων μνημόσηνον καὶ ὁμόνιαν. |¹³ Βαζαρτζήκιον 27 ᾽Ιουλίου 1857

φ. 3^ε

ἡ συμφωνία τῶν ἐσναφίων

|² ἡ οἰποφαινόμενη ἐσνάφη ραπτάδων καὶ |³ ἀμπατζίδων ἐροτάζομεν τὴν μνίμην καὶ ᾽Εορτήν |⁴ τοῦ ἁγίου μεγαλομαρτυροῦ καὶ ἡγυματηκοῦ |⁵ Παντελεήμων καὶ μετὴν χάριν τὸ σήμερον ἡ ἐδρεθέν |⁶τες τὴν μνίμην ἀποφασίζομεν ὡς ἀκολουθῶς διὰ πάντα |⁷ νὰ σόζεται αὐτὸς ὁ νόμος καθὼς καὶ ὑπογραφόμεθα |⁸ διὰ νὰ τὸν κρατόμεν στερεῶν.

|⁹ ὅποιος ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἐσνάφια ἤθελεν ἀνίξη τὸ |¹⁰ ἐργαστηρίον τοῦ τὴν κυρικὴν υποχρεῖτε το νὰ δῆμι τοῦ |¹¹ ᾽Αγίου Παντελεήμων τρῆς 3. ὀκάδες ἀγιοκέρη. |¹² ὅποιος δὲ πάλιν ἤθελεν ἀνίξη ἀργαστήριον τῆς αὐτῆς |¹³ τέχνης ὑποχρεῖτε το νὰ πληρώνη εἰς τὸ ταμίον τοῦ ἁγίου |¹⁴ Παντελεημον διὰ ὅσον ἤθελεν κρίνη εὐλογον ἢ προτομαστόρη. |¹⁵ ὅποιος πάλιν ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἐσνάφια ἤθελεν πάρη |¹⁶ νέον καὶ ἀνίδεον ἠπερέτην το νὰ μάθη αὐτὴν τὴν τέχνην |¹⁷ θέλη το λάβη μετὰ αὐτὴν τὴν συμφωνίαν ὅτη δύο ἔτη νὰ |¹⁸ δουλέψη εἰς τὸν μαστορίν τοῦ χορῆς ὀβολοῦ μιστόν. |¹⁹ εἰς τὸ δὲ τρίτον ἔτος ὅτι ἤθελεν κρίνη εὐλογον |²⁰ ἢ μαστόρη διὰ τὸν μιστόν τοῦ ἐκίνου ἤθελεν τοῦ δωθῆ. |²¹ ὑπόσχοντε αὐτὰ τὰ ἐσνάφια ὅτι ὅποιος μαστόρου |²² χωρὶς θελημά τοῦ ἤθελεν ἀφίση ὁ ἠπηρέτης τοῦ ἄλλοσ ἀπο |²³ τοὺσ μαστόρουσ αὐτῶν τῶν ἐσναφίων νὰ μὴν δεχθη αὐτον |²⁴ τὸν ὑπερέτην. |²⁵ ἡ οἰποφαινόμενη ἐσναφια τοῦ ἁγίου Παντελεήμων θέλομεν κρατίξη ἀκριβὸς τούτον τὸν |²⁶ νόμον ὅποιος δὲ ἤθελεν ἀπατίση εἶναι ὑπὸ κατάρα |²⁷ διὰ καὶ εἰς ἔνδιξιν ὑπογραφόμεθα διὰ τὰς ἄνο συμφωνίας |²⁸ καὶ ἡποφαινόμεθα. |²⁹ Βαζαρτζήκιον 27 ᾽Ιουλίου 1857.

R É S U M É

Charalambos K. Papastathis, Accord de corporations de Hadžioglu Pazardžik, en Dobroudja, en 1857.

Le Codex No II A 7761 de la Bibliothèque Nationale de Bulgarie contient des textes concernant la collaboration des corporations des tailleurs et des abadjis (couturiers de vêtements faits avec une grosse étoffe de laine locale, l'«abas») à Hadžioglu Pazardžik (auj. Tolbuhin) en 1857. Le codex est écrit en bulgare; il comprend un accord des corporations et des listes de recettes et de dépenses de l'église de St. Pantéleimon de cette même ville. L'accord cependant est aussi écrit en grec. Le besoin d'éviter des antagonismes entre elles et de régler des questions professionnelles communes ont amené les deux corporations à conclure un accord dont l'observation était conditionnée par la protection de St. Pantéleimon. L'accord comporte un proemium et l'accord proprement dit. Le proemium contient les obligations pécuniaires des deux corporations et de leurs membres envers l'église de St. Pantéleimon; le texte de l'accord proprement dit fixe les obligations professionnelles des membres en ce qui concerne l'embauchage et le salaire des apprentis, le repos du Dimanche, etc. Suit la publication du texte grec de l'accord.